

beeld: Getty Images

Openbaarmaking disfunctionerende artsen vereist integere belangenafweging

Ook zwarte lijst verdient fair play

prof. mr. dr. M.A.J.M. Buijsen,
hoogleraar Recht & gezond-
heidszorg, Erasmus Medisch
Centrum en faculteit der
Rechtsgeleerdheid, Erasmus
Universiteit Rotterdam

Correspondentieadres:
m.buijsen@erasmusmc.nl,
c.c.: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling
gemeld.

Eind dit jaar komt er een openbare zwarte lijst voor artsen. Om te voorkomen dat het middel erger wordt dan de kwaal, moeten aanleg en gebruik van dergelijke lijsten aan strenge zorgvuldigheidseisen voldoen.

Zwarte lijsten zijn 'in', in alle branches. Ze verschaffen gebruikers de mogelijkheid informatie in te winnen over personen die iets afkeurenswaardigs hebben gedaan. Ook in de gezondheidszorg gaan steeds meer stemmen op om de personalia van disfunctionerende beroepsbeoefenaren openbaar te maken. Onlangs werd bekend dat

het ministerie van VWS een openbare zwarte lijst voor artsen gaat opstellen. Eind dit jaar komt er een website waarop iedereen kan zoeken naar artsen en verpleegkundigen die ooit geschorst zijn geweest of hun beroep niet meer mogen uitoefenen.¹ Ook de Orde van Medisch Specialisten dringt sinds kort aan op een lijst voor disfunctionerende artsen die door zieken-

huisbestuurders bij sollicitaties moet kunnen worden geraadpleegd.²

Of het gebruik van dergelijke lijsten nu wel of niet een probaat middel is om de kwaliteit van de gezondheidszorg te verbeteren, het is in elk geval van groot belang om hier uiterste zorgvuldigheid te betrachten.

Belangenafweging

De gevolgen voor de geregistreerde personen zijn ernstiger naarmate de lijst breder toegankelijk is en wanneer het raadplegen ervan

*Zo'n lijst ontnemt
geregistreerden feitelijk
de mogelijkheid tot
beroepsuitoefening*

wordt vergemakkelijkt door geautomatiseerde zoekprocedures. De beroepsbeoefenaar wiens personalia prijken op een gemeenschappelijke zwarte lijst wordt uiteraard wezenlijk geschaad in zijn belangen. Zo'n lijst ontnemt geregistreerden feitelijk de mogelijkheid tot beroepsuitoefening. Het is daarom nodig dat de aanleg en het gebruik van dergelijke lijsten aan strenge eisen voldoen. Daarbij moeten de belangen van de opsteller/gebruiker opwegen tegen die van de geregistreerde. Dat is het geval als:

1. het doel dat met de zwarte lijst wordt beoogd helder is. Voor de Orde houdt deze eis onder meer in dat het doel van de voorgenomen zwarte lijst voor specialisten echt te kwalificeren moet zijn als een branchebelang;
2. er sprake is van een ernstige misstand. Op grond van exact welk wangedrag wordt iemand nu op een zwarte lijst gezet? Wanbetalers bijvoorbeeld registreert men pas bij structurele wanbetaling, het incidenteel niet voldoen van kleine schulden rechtvaardigt nog geen registratie.³ Zowel de Orde als VWS dient dit criterium heel precies te bepalen. Dat men daarbij rechterlijke uitspraken als uitgangspunt neemt, is op zichzelf goed te verdedigen. Maar als rechterlijke uitspraken aan de basis staan van registratie, moet wel duidelijk zijn om welke uitspraken van welke rechters het gaat. Zijn dat maatregelen

opgelegd door de tuchtrechter? Door het College van Medisch Toezicht? Door de strafrechter? Of zijn ook veroordelingen door de civiele rechter relevant? En het verenigingstuchtrecht dan? Betreft het uitspraken van de Nederlandse rechter of tellen door buitenlandse rechters opgelegde maatregelen ook mee? En welke maatregelen zijn dat dan?;

3. de schade die de geregistreerde lijdt door plaatsing op een zwarte lijst proportioneel is aan het doel dat met registratie wordt gediend en het feit dat tot registratie heeft geleid. Volgens de persberichten komen op de lijst van VWS ook de namen van hulpverleners voor die ooit geschorst zijn geweest. Is dit proportioneel? Waarom zouden de namen van hulpverleners wier schorsing ongedaan is gemaakt ook op de lijst moeten blijven staan?;⁴
4. het doel niet kan worden bereikt langs andere, voor geregistreerden minder nadelige wegen. De eis van subsidiariteit houdt in dat voldoende aannemelijk moet zijn dat alternatieven ontoereikend zijn. De aanleg van zwarte lijsten voor medisch specialisten zou de Orde niet moeten overwegen wanneer bijvoorbeeld blijkt dat het antecedentenonderzoek door ziekenhuisbestuurders door ondeskundigheid toch al tekortschiet.

Privacy

Zwarte lijsten zijn in beginsel een inbreuk op de (informatie) privacy van mensen. Vooral branchebrede zwarte lijsten vergen (veelal geautomatiseerde) verwerking van persoonsgegevens. Hierop is dan ook de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) van toepassing. Deze brengt de volgende verplichtingen met zich mee:

1. melding van de lijst bij het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) door degene die het doel van en de middelen voor de verwerking van de persoonsgegevens vaststelt (de Orde bijvoorbeeld) en wel vóórdat met de gegevensverwerking wordt begonnen. Gebeurt dit niet op de juiste manier dan kan dat de verantwoordelijke op een boete komen te staan.⁵ Gegevensverwerkingen kunnen van melding zijn vrijgesteld maar de lijst die de Orde wil aanleggen is dat niet;⁶
2. onderzoek door het Cbp. Als het voornemen bestaat om strafrechtelijke of tuchtrechtelijke gegevens te verwerken ten behoeve van derden (bijvoorbeeld ziekenhuisbestuurders) mag een voorafgaand onderzoek door het Cbp worden verwacht ter beantwoording

SAMENVATTING

- Eind dit jaar komt het ministerie van VWS met een openbare zwarte lijst voor artsen.
- Omdat de gevolgen voor hen die op zo'n lijst staan zeer ernstig kunnen zijn, is een uiterst zorgvuldige belangenafweging geboden tussen gebruiker en geregistreerde.

Op www.medischcontact.nl vindt u bij dit artikel de literatuurlijst en verwijzingen naar recente berichtgeving over het gebruik van zwarte lijsten.

van een aantal vragen. Wat is de herkomst van de persoonsgegevens en hoe worden zij verkregen? Wordt wel nagegaan waarom een geregistreerde op de zwarte lijst voorkomt? Welke waarborgen zijn er om te voorkomen dat niet meer persoonsgegevens worden verwerkt dan noodzakelijk? Welke maatregelen zijn getroffen om de persoonsgegevens op de lijst te beveiligen tegen verlies of onwillekeurige verspreiding?;

3. verkrijging van een rechtmatigheidsverklaring. Is de gegevensverwerking naar het oordeel van het Cbp onrechtmatig, dan is een bijvoorbeeld door de Orde aan te leggen zwarte lijst voor medisch specialisten niet toegestaan.

Fair play

Dan zijn er nog normen die te scharen zijn onder de noemer fair play. Een geregistreerde moet kunnen weten dat hij op een lijst staat, wanneer dat is gebeurd, op welke wijze, waarom, en onder welke voorwaarden zijn naam weer zal worden verwijderd. Bovendien moet

worden bijgehouden wie welke gegevens van de lijst te zien krijgt. Daarnaast mag het uiteraard niet voorkomen dat personen ten onrechte op zwarte lijsten belanden.

Maar niet alleen opstellers van zwarte lijsten moeten voldoende zorgvuldig te werk gaan, de gebruikers evenzeer. Als een ziekenhuisbestuur weigert een overeenkomst te sluiten met een op de lijst geplaatste beroepsbeoefenaar, dan moet hem deze reden van contractswegering worden meegedeeld.

Ten slotte heeft de geregistreerde recht op inzage van zijn gegevens en komt hem het bijkomende recht toe deze te corrigeren, aan te vullen of te verwijderen als deze feitelijk onjuist zijn, registratie ervan het doel voorbijschiet of in strijd is met een wettelijk voorschrift.⁷

Het is één ding om aan te kondigen met een lijst voor disfunctionerende hulpverleners te zullen komen, het is iets heel anders om er uitvoering aan te geven op een wijze die recht doet aan alle belangen.

praktijkperikel

Ook de urine was schoon

Ze was bevallen van haar tweede kind, en het ging al drie weken niet goed. Na de eerste bevalling had ze goede begeleiding van een psycholoog gehad, en was de depressie snel verdwenen. De Riagg kwam met spoed in consult omdat de afspraak bij de psycholoog even duurde. Seroquel werd gestart plus begeleiding aan huis, en haar man bleef continu thuis om echtgenote en kinderen te verzorgen en in de gaten te houden. Een week later werd de Seroqueldosering verhoogd, en was er telefonisch contact met de Riagg vlak voor de Kerst.

Op 27 december, een zaterdag, ging het mis. Haar man was op de slaapkamer de baby aan het verzorgen, en zij zou de container ophalen. Dat duurde lang, vond hij. Op zoek naar zijn echtgenote zag hij de container op zijn plek staan, maar was de auto weg. Gespannen wachtte hij op een telefoontje. Een vreemde belde op: 'Uw echtgenote is op de snelweg tegen de vangrail gereden, enkele keren over de kop gegaan en aan de andere kant van de weg in de sloot beland. Er is geen andere auto in het spel. Ze heeft slechts enkele schrammetjes.' Een

volgend telefoontje, van de ambulancebroeder: 'We nemen uw echtgenote mee naar het ziekenhuis, gaat u daar maar heen.' Op de EHBO had de arts-assistent een nekfoto, een bekkenfoto en een thoraxfoto laten nemen: geen afwijking. Ook de urine was schoon. Volgens de verpleegkundige was er contact met de Riagg geweest, en mocht ze met haar man mee naar huis. Dat klonk mooi: alles was goed, de Riagg was akkoord en ook de urine was schoon.

Op maandag kwam de Riagg langs. Die bleek helemaal niet te zijn geraadpleegd en liet de vrouw direct opnemen. Want de urine mocht dan schoon zijn, er was toch wel meer aan de hand; ze had op 27 december geen andere uitweg gezien op de snelweg dan die vangrail. Een telefoontje naar de dienstdoende arts-assistent wees uit dat het die dag niet drukker op de weg was geweest dan normaal. Waarom ze met 120 kilometer per uur tegen de vangrail was aangereden, bleef vaag. Er kwam nu toch enige twijfel boven over het gevoerde beleid...

Literatuur

1. NRC Handelsblad 29 april 2009.
2. Nederlands Dagblad 16 april 2009.
3. A.F. Rommelse, Zwarte lijsten. Belangen en effecten van waarschuwingssystemen. Rijswijk: Registratiekamer 1995, p. 17.
4. M. Buijsen, 'Pas op met zwarte lijst voor dokters', in NRC Handelsblad 2 mei 2009.
5. Zie de artikelen 27, 28 en 66 Wbp als ook de Cbp-regels voor de boetevaststelling.
6. Zie het Vrijstellingsbesluit Wbp en de Handreiking Vrijstellingsbesluit.
7. Zie supra noot 3, p. 29-32.